भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांचा सन २००६-२००७ चा " महसुली जमा " अहवाल. परिच्छेद क्रमांक १.११, १.१२, १.१३, १.१४ व १.१५ बाबतची कार्यवाही.

महाराष्ट्र शासन

वित्त विभाग

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

शासन परिपत्रक क्रमांक : भानिम-१७.०८ / प्र.क्र. ७३ / लोलेस दिनांक : २१ जुलै, २००८.

वाचा : १) शासन परिपत्रक, वित्त विभाग, क्रमांक : PAC - १३६६ / ८८५६ - VII, दिनांक १० जुलै, १९६७.

२) शासन परिपत्रक, वित्त विभाग, क्रमांक : INS - १०८३ / CR २५८ / ८५ / ADM - ११, दिनांक १० डिसेंबर, १९८५.

3) शासन परिपन्नक, वित्त विभाग, क्रमांक : भानिम - १२०० / प्र. क्र. २०५ / लोलेस, दिनांक १८ जानेवारी, २००१.

प्रस्तावना : भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या दिनांक ३१ मार्च, २००७ रोजी संपलेल्या वर्षाच्या महसुली जमा अहवालातील विषयांकित परिच्छेदांमध्ये महालेखापरीक्षकांनी निदर्शनास आणून दिलेल्या बाबींचा थोडक्यात तपशील पुढीलप्रमाणे आहे.

- 9.9) २००६-०७ या वर्षामध्ये विक्रीकर, जमीन महसूल, राज्य उत्पादन शुल्क, मोटार वाहन कर, मुद्रांक आणि नोंदणी शुल्क, विद्युत शुल्क, इतर कर जमा रकमा, वनविषयक जमा आणि इतर करेतर जमा रकमा यांच्या अभिलेख्यांची चाचणीदाखल तपासणी केली असता १६०२० प्रकरणांत रु ५४५.१६ कोटीची न्यून निर्धारणा / न्यून आकारणी / महसूल हानी झाल्याचे आढळून आले. वर्षभरात विभागाने २००६-०७ आणि त्या आधीच्या वर्षात निवर्शनास आणून दिलेल्या १२६२६ प्रकरणांत रु. ५४.३७ कोटीची न्यून निर्धारणा मान्य केली आणि रुपये ४१.७८ कोटी वसूल केले. उर्वरित प्रकरणांतील उत्तरे प्राप्त झाली नाहीत. (ऑक्टोबर २००७)
- 9.२) या अहवालामध्ये रु. ८५४.६३ कोटी एवढी रक्कम अंतर्भुत असलेल्या कर. शुल्क, व्याज आणि दंड इत्यादींची आकारणी न करणे / कमी करणे यांच्या संबंधातील तीन आढाव्यांसह ३२ परिच्छेदांचा समावेश आहे. विभागाने / शासनाने रु. ४६१.८६ कोटीचा समावेश असलेले लेखापरीक्षा निष्कर्ष स्वीकारले. त्याप्रैकी ऑक्टोबर, २००७ पर्यंत रु. २.७७ कोटी वसूल केले. इतर प्रकरणांबाबत उत्तरे प्राप्त झाली नाहीत. (ऑक्टोबर, २००७)
- 9.३) मंत्रालयीन विभागांकडे दिनांक ३१ डिसेंबर, २००६ पर्यंत पाठविलेल्या तपासणी अहवालावरून असे दिसून आले की, जून, २००७ अखेरीस रुपये ९१६.४१ कोटी इतकी रक्कम अंतर्भुत असलेले ४६६४ निरीक्षण अहवालातील १०,४८१ आक्षेप प्रलंबित राहीले असून यापैकी रुपये ३६५.८३ कोटींचा

- अंतर्भाव असलेले ३२९३ आक्षेप असलेल्या १७६३ निरैक्षिण अहवालांबाबत चार वर्षाहून अधिक काळ निर्णय घेण्यात आला नव्हता. (अनिर्णित तपासणी अहवाल व परिच्छेद यांची वर्षनिहाय तपशीलवार माहिती जोडपत्र-१ मध्ये देण्यात आली आहे.)
- 9.४) रूपये 99८.३४ कोटींचा अंतर्भाव असलेल्या ४५५ निरीक्षण अहवालांशी संबंधित डिसेंबर, २००६ पर्यंत पाठविण्यात आलेल्या १२१३ परिच्छेदांच्या बाबतीत एक महिन्याच्या आत कार्यालय प्रमुखांकडून प्राप्त होणे आवश्यक असलेले पहिले उत्तरही प्राप्त झालेले नव्हते.
- 9.५) शिल्लक लेखापरीक्षा आक्षेप त्वरेने निकालात काढण्याच्या दृष्टीने सन २००६-०७ या वर्षात वित्त विभागाने आणि महसूल व वन विभागाने प्रत्येकी चार बैठकांचे आयोजन केले होते. तथापि गृह, नगर विकास, उद्योग, उर्जा आणि कामगार, गृहनिर्माण, मदत व पुनर्वसन आणि जलसंपदा या विभागांनी बैठका आयोजित केल्या नव्हत्या. यावरून असे दिसून आले की, अनिर्णित लेखापरीक्षा आक्षेपांच्या बाबतीत निर्णय घेण्यासाठी निर्माण केलेली यंत्रणा शासकीय कार्यालयांनी परिणामकारकरित्या राबविली नाही.
- 9.६) भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांचे अहवालामध्ये अंतर्भुत करण्यासाठी प्रस्तावित केलेल्या प्रारुप लेखापरीक्षा परिच्छेदांबाबत आपली उत्तरे सहा आठवड्यांच्या मुदतीत महालेखापाल कार्यालयाकडे पाठविणे आवश्यक आहे. प्रारुप परिच्छेद हे नेहमी त्या त्या लेखापरीक्षा कार्यालयाकडून संबंधित विभागांच्या सचिवांना, लेखापरीक्षा निष्कर्षांवर त्यांचे लक्ष वेधण्याच्या व विहित वेळेत त्यांचे उत्तर पाठविण्याची विनंती करणाऱ्या अर्धशासकीय पत्राद्वारे पाठविले जातात. त्यावर शासनाकडून उत्तरे प्राप्त न झाल्याची वस्तुस्थिती लेखापरीक्षा अहवालाच्या अशा प्रत्येक परिच्छेदाच्या शेवटी न चुकता दर्शविण्यात येते.
- १.७) भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २००६-०७ च्या महसुली जमा अहवालात अंतर्भुत असलेले प्रारुप परिच्छेद त्या त्या विभागाच्या सचिवांकडे एप्रिल ते ऑगस्ट, २००७ च्या दरम्यान अर्धशासकीय पत्रान्वये महालेखापाल कार्यालयाकडून पाठविण्यात आले. यापैकी बहुतांशी प्रारुप परिच्छेदांना उत्तरे मिळाली नाहीत असे ३२ परिच्छेदांमध्ये एकत्र केलेले प्रारुप परिच्छेद या अहवालांत अंतर्भुत करण्यात आलेले आहेत.
- १.८) महसुली जमा अहवालात समाविष्ट केलेल्या तथापि लोकलेखा समितीने अद्याप चर्चा न केलेल्या परिच्छेदांच्या प्रलंबित स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनांच्या आढाव्यावरुन असे दिसून येते की, दिनांक ३० डिसेंबर, २००७ पर्यंत विभागांनी १९९७-९८ ते २००४-०५ (१९९९-२००० व्यतिरिक्त) ५८ परिच्छेदांवर स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापने सादर केली नाहीत. त्याचप्रमाणे लोकलेखा समितीच्या अहवालातील शिफारशींपैकी ५० शिफारशींबाबत संबंधित विभागांकडून कार्यवाही केल्याच्या टिप्पण्या अद्याप प्राप्त झालेल्या नाहीत.

9.९) २००१-०२ ते २००५-०६ मधील वर्षांत विभागांनी / शासनाने रुपये १९१०.९५ कोटीचा अंतर्भाव असलेली लेखापरीक्षा आक्षेप मान्य केले. त्यापैकी ३१ मार्च, २००७ पर्यंत रुपये ७७०.८५ कोटीची रक्कम वसूल झाली. संबंधित सचिव तसेच मुख्य सचिव यांच्याकडे अनेकवेळा ही बाब नेण्यात येऊनसुद्धा लेखापरीक्षणात निदर्शनास आणून दिलेल्या देय रकमेची वसुली अतिशय असामाधानकारक आहे.

परिपत्र क

- 2 महालेखापरीक्षकांच्या उक्त शिफारशींच्या अनुषंगाने सर्व मंत्रालयीन विभागांना आता असे निर्देशित करण्यात येते की, लेखापरीक्षा आक्षेपांचा गांभीर्याने विचार करून ते तातडीने निकाली काढण्याच्यादृष्टीने व पुन्हा पुन्हा अशा प्रकारचे आक्षेप न येण्यासाठी खालीलप्रमाणे तात्काळ कार्यवाही करावी.
 - २.१) महालेखापालांच्या सर्व प्रलंबित लेखा आक्षेपांचा व स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापनांचा प्रशासकीय प्रमुखांनी प्रत्येक महिन्याला आढावा घ्यावा.
 - २.२) लेखापरीक्षा समितीच्या विभागवार बैठका तात्काळ आयोजित करण्यासाठी प्रशासकीय विभागांनी त्यांच्या अधिपत्याखालील सर्व विभागप्रमुखांना सूचना देण्यात याव्यात.
 - २.३) सदर विभागीय लेखापरीक्षा समितीच्या घेण्यात आलेल्या बैठकांमध्ये निकाली काढण्यात आलेल्या प्रलंबित निरिक्षण अहवाल / परिच्छेदाची माहिती महालेखापाल तसेच वित्त विभागास दरमहा देण्यात यावी.
 - २.४) ज्या विभागाच्या लेखापरीक्षा समितीच्या बैठका होणार नाहीत, त्या विभागातील संबंधित समितीचा अध्यक्ष हा शासकीय हिताचे रक्षण आणि जबाबदारी चे पालन न केल्याबदल जबाबदार राहील, व त्यांच्यावर शिस्तभंग विषयक कार्यवाही करण्यात यावी.
 - २.५) निरीक्षण अहवालामध्ये रक्कम अंतर्भुत आहे, अशा सर्व निरीक्षण अहवालांवर तात्काळ निर्णय घेऊन निकाली काढण्याबाबत आवश्यक त्या उपाययोजना करण्यात याव्यात.
 - २.६) महालेखापाल कार्यालयाकडून प्राप्त होणाऱ्या निरीक्षण अहवालावर एक महिन्यामध्ये कार्यवाही करावी.
 - २.७) महालेखापाल यांच्या प्रारुप परिच्छेदांची उत्तरे सहा आठवड्यांच्या मुदतीत पाठविली जातील. याची दक्षता घेण्यात यावी.
 - २.८) महालेखापरीक्षक यांच्या अहवालातील परिच्छेदांवरील स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापने ज्या विभागांनी लोकलेखा समितीकडे अद्याप पाठविलेली नाहीत, ती त्वरीत पाठविण्याची दक्षता घेण्यात यावी.

- २.९) लोकलेखा समितीने केलेल्या शिफारशींवरील कार्यवाही कृति टिप्पण्या (Action Taken Notes) समितीकडे महालेखापालाच्या मान्यतेने त्वरीत पाठविण्यात याव्यात.
- २.१०) महालेखापाल यांनी चाचणीदाखल तपासणीमध्ये निदर्शनास आणून दिलेले न्यून निर्धारण विभागाने मान्य केले आहे, अशा सर्व प्रकरणी १०० टक्के वसुलीची कार्यवाही करावी.
- 3 वरील सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे व त्यानुसार कार्यवाही न करणाऱ्या अधिकाऱ्यांविरुद्ध जबाबदारी निश्चित करून आवश्यक कारवाई करण्यात यावी.
- 4 सदर शासन परिपत्रक् महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक सांकेतांक २००८०७२११४०३५७००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

(रा. गो. जाधर्व) उपसचिव, वित विभाग

प्रति

अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, विक्रीकर आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, माझगांव, मुंबई - ४०० ०१०, संचालक, लेखा व कोषागारे, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, संचालक, विमा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई, उपसचिव, कार्यासन कोषा प्रशासन / शासन हमी / कराधान, वित्त विभाग, सहसंचालक, अल्पबचत संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, उपसंचालक, महाराष्ट्र राज्य लॉटरी, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. प्रधान महालेखापाल (लेखापरीक्षा), मुंबई, महालेखापाल (लेखापरीक्षा), नागपूर, उपसचिव, लोकलेखा समिती, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई, यांना माहितीसाठी अग्रेषित. नस्ती क्रमांक: भानिम-१७.०८ / प्र.क्र. ५१ / लोलेस निवड नस्ती, कार्यासन लोलेस.

सहस्राला से स्वरूप 2002-03 पर्यं 388 पाल 318 प		14, 204, 32	14,204,32	14,204,32	14,204,32	05 2,197 14,204,32	05 2, 19	1 5		547 1,256 7,411.50	1,25		1,057 5,503.42		5 453	3,29336,582.55		1,763	एकूण	
सहस्राज्य स्वरंप 2002-03 पर्यंत 2003-04 2004-05	997 2.679 29.349.20 4.664 10.481	997 2.679 29.349.20	0.000	0.000	0.000	2005 2 107 14 264 27	2005		+				1	+		1		=		1 50
प्रस्पालक स्वक्रप 2002-03 पर्यंत 2003-04 2003-04 2003-04 2003-05 2004-0	2 2 3 3 17.06 122 152	2 3 3 17.06	2 3 3	2 3	2	2		, 1	4										_	;
सहस्रालाने स्वक्रंप 2002-03 पर्यंतः 2003-04 3184प 3484ारु 34841 348	4 4 22.24 12 13	4 21.24	4 23.24	4 21.24	4 23.24	4		4.	2											3
प्रस्कृताओ स्पन्ना 2002-03 पर्यंत 3184 1,387 1,387 1,4474.07 170 395 1,298.46 193 530 357.18 384ा 348ा 348ा 3481 3																			उपकर	
प्रावस्थाला स्वरंका 2002-03 पर्यंत 3184 34				•	,	•													आणि रोजगार हमी	
महस्तुलाचे स्वकंप 2002-03 पर्यं	1 43 1,616.88 33 33 1,241.23 114 129	1 43 1,616.88 33 33 1,341.23	1 43 1,616.88 33 33	1 43 1,616.88 33	1 43 1,616.88	1 43		-	<u>5</u>									17		11.
महसुला देखा 2002-03 पर्यं			3	3															윘	
महस्राला स्वरंग 2002-03 पर्यं 2003-04 2004-05	18 20 234.76 19 19 218.88 37 02	20 234.76 19 19 218.88	20 234.76 19 19	20 234.76 19	20 234.76	20	,	00				~	1	1			15	12	निवासी जागेवरील	10.
सहस्राज्य स्वरुप 2002-03 पर्यंत 2003-04 2004-05	10 10 00 57	48 42.53 ++ 50 +5.00	48 42.55	48 42.53 44	48 42.55	48		ŭ			30	21	7.92	24		55.5	57	46	व्यवसाय कर	9.
सहस्र लां स्वरुप 2002-03 पर्यंत 2003-04 2004-05 2004-05 318प 2004-05 318V	21 372.14 1- 17 50 40 69 163	21 3/2:14 1- 17 20 40 68	21 3/2:14 1	21 77:14	21 3/2.14	21		4				10	2.44	3		48.10	7	Ji	विद्युत शुल्क	œ
सहस्र्युलांचे स्वकृष 2002-03 पर्यंत 38 बाल 31 क्षेप स्वक्तम 38 वाल 31 क्षेप स्वक्तम 38 वाल 31 क्षेप 31 कष्ठ 31 क्षेप 31 क्षेप 31 क्षेप 31 क्षेप 31 कष्ठ	27 14 17 17	12 17 50 62	27 14 17 17	572 14 17	21 673 14	2		. 3		1	!	10	1/3.07	1.1		6.9		000	राज्य उत्पादन शुत्क	7.
महस्र्लाचे स्वरुप्प 2002-03 पर्यंत 38दाल 2003-04 अ 38दाल 311क्षेप प्रकास 311क्षेप 395 1,298.46 193 530 357.18 3 3 341 14 302 3,570.12 1 1 3 3 3 3 3 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 37 307.42 20 32 98.39 78 109	37 307.42 20 32 98.39	37 307.42 20 32	37 307.42 20	37 307.42	37		=			21	16	173 80	3			, ;	, :	न्यरता चीना सीर नः	1 5
महस्तुलाचे स्वरुप्ध 2002-03 पर्यंत	1 82 114.14 67 118	82 114.14 67 118 115.95	1 82 114.14 67 118	82 114.14 67	82 114.14	82		21			43	28	15.01	30		55.80	53	44	संगात शत	, ;
सहस्रुलाचे स्वरुप अहवात्त्र अहवात्त्र अस्वात्त्र अस्वात्त्र	22 54 1,079.06 28 76 3,637.75 208 490	54 1,079.06 28 76 3,637.75	54 1,079.06 28 76	54 1,079.06 28	54 1,079.06	54		13			45	19	253.31	40		2,558.50	275	124	वन जम	,
सहस्रुलाचे स्वरुप 2002-03 पर्यंत 2003-04 2004-05 2004-0		T																	쇳	
महस्ला स्वरुप 2002-03 पर्वतः 2003-04 2 2004-05 3 स्वरुप स्वरुप अहवाल आक्षेप अहवाल आक्	29 77 238.30 33 105 160.59 133 290	77 238.30 33 105 160.59	77 238.30 33 105	77 238.30 33	77 238.30	77		139			30	20	53.40	25		314.72	59	37	मोटर वाहनांवरील	-
महस्तुलाचे स्वरुप 2002-03 पर्वतः 2003-04 2004-05 2004-	105 105 107																		गुत्क	
महसूला स्वरुप 2002-03 पर्यंत 2003-04 2 2004-05 2004-05 अहं स्वरुप अहंदाल आक्षेप स्वरुप अहंदाल अहंदाल आक्षेप स्वरुप अहंदाल आक्षेप स्वरुप अहंदाल स्वरु	169 398 5,053.02 190 303 10,743.00 090 1,022	398 5,053.02 190 303 10,743.00	398 5,053.02 196 503	398 5,053.02 196 503	398 5,053.02	398		69		1,181.96	191	86	2,276.11	266	10%		264	141	मुद्रांक आणि नोंदणी	3.
महसुलाचे स्वरुप 2002-03 पर्वतः 2003-04 2 2004-05 3 सहसुलाचे स्वरुप अहवाल आक्षेप रक्कम अहवाल आक्षेप रक्कम अहवाल आक्षेप रक्कम अहवाल आक्षेप रक्कम अहवाल आह्रोप रक्कम अहवाल आह्याप रक्कम अहवाल आह्रोप रक्कम अहवाल आह्	440 1,807.22 100 10,77.27 1,000	440 1,807.22 100 10 11,474.27	440 1,867.22 100 500	440 1,867.22 100 500	440 1,807.22	440		4		3,570.12	302	114	1,392.77		77	12,900.77	1,008	536	जमीन महसूल	2.
महस्लाचे स्वरुप 2002-03 पर्यंत 2003-04 2004-05 अहवाल आक्षेप रक्कम अहवाल आक्षेप रक्कम अहवाल आक्षेप रक्कम अह	1012 201	155 510 11 00 27	1012 201	102 221 22 155 510	20 1						250	153	1,270.40	CKC	1/0	10,4/4.0/	1,387	681	विक्रीकर	-
महसुलाचे स्वरुप 2002-03 पर्यंत 2003-04 2004-05 अहवाल आक्षेप रक्कम अहवाल आक्षेप रक्कम अहवाल आक्षेप रक्कम	15 971 2,116.61 387 1,185 1,212.12 1,746 4,468	971 2,116.61 387 1,185 1,212.12	971 2,116.61 387 1,185 1,212.12	971 2,116.61	971 2,116.61	971		15		357.18	530	103	1 208 46	205	7		Wall Arth	1		4
महसुलाचे स्वकंप 2002-03 पर्यंत 2003-04	ह आक्षण रक्कम अहवाल आक्षण रक्कम अहवाल आक्षण अर्थान	आक्षण रक्कम अहवाल आक्षण रक्कम	आक्षण रक्कम अहवाल आक्षण रक्कम	आक्षेप रक्कम	आक्षेप रक्कम	आक्षेप रक्कम	आक्षप	3	अहवाल	to produce	आक्षेप	अहवाल	खबा	आक्षेप	अहवाल		आक्षेप	अद्भवाल		34.
	2005-06 2006-07	2005-06 2006-07	2005-06 2006-07	2005-06	2005-06	2005-06	2005-	T	· 1000000000000000000000000000000000000	ALMEN	94-05	2		2003-04		1	02-03 u	20	महसुलाचे स्वरुप	11

(रक्कम रुपये लाखात)

जोडपत्र -1 विविध जमांचे प्रलंबित निरीक्षण अहबाल आणि लेखापरीक्षा आक्षेप यांचा 30 जून 2007 रोजीचा वर्षनिहाय तपशील (संदर्भ : परिच्चेद 1.11)